

**Referat fra møde i Vildtforvaltningsrådet torsdag den 10.
september 2020 kl. 10.00-14.00, i DN, Masnedøgade 20, 2100
Kbh Ø.**

(Fysisk fremmøde for Rådet og Skype for ministeriet og DCE)

Fra Vildtforvaltningsrådet deltog:

Jan Eriksen	(formand)
Henrik Bertelsen	Landbrug og Fødevarer (næstformand)
Karen Post (stedfortræder for Frederik Lüttichau)	Landbrug og Fødevarer
Egon Østergaard	Dansk Ornitologisk Forening
Birgitte Heje Larsen	Dyrenes Beskyttelse
Flemming Torp	Friluftsrådet
Peter A. Busck	Dansk Skovforening
Claus Lind Christensen	Danmarks Jægerforbund
Ella Maria Bisschop-Larsen	Danmarks Naturfredningsforening

Deltog ved punkt 5:

Seniorforsker Rasmus Ejrnæs, Institut for Bioscience Aarhus Universitet

Fra Aarhus Universitet deltog:

Aksel Bo Madsen

Fra Miljøstyrelsen deltog:

Kontorchef Jens Skovager Østergaard

Funktionsleder Camilla Uldal

Fra Miljø- og Fødevarerministeriet deltog:

Kontorchef Katrine Barnkob Lindgreen

Teamleder Mette Rask Jensen

Studentermedhjælper Mette Føns

Bilag

1. Godkendelse af dagsorden

2020-03-01

Dagsordenen blev godkendt uden bemærkninger.

2. Ulveforvaltning – ulvegruppe

**2020-03-02
(eftersendes)**

Ramme:

Formanden orienterede fra ulvegruppens møder d. 18. august og d. 8. september 2020.

Hans Peter Hansen fra DCE holdt foredrag om problematikken med selvtægt og ulovlig nedlæggelse af ulv m.v. Eksempler fra skandinaviske nabolande blev gennemgået. Der vil blive eksperimenteret med mobilhegn. En adaptiv forvaltningsplan for ulven indebærer, at vi skal genbesøge planen, når der opstår nye muligheder og udfordringer. MST er i færd med at færdiggøre et udkast til planen, som udsendes til organisationerne primo november. Planen kan danne grundlag for ulvegruppens møde i november med henblik på at der kan sendes et udkast til planen til VFR til drøftelse ved mødet i rådet d. 7. december 2020. Planen er Vildtforvaltningsrådets ulveplan kan fremsendes til ministeren med ønsker og forventninger, herunder økonomiske udfordringer.

Peter A. Busck roste, at ulvegruppen er skrivende på planen, så det er organisationerne, der samlet står bag ligesom i den første ulveforvaltningsplan.

Jan Eriksen bemærkede, at der kan være enkelte anbefalinger i planen, som ikke alle organisationer står bag, men det er bestemt målet at opnå så stor enighed som muligt.

3. Ikke-jagtbare dyr

Ramme:

Ella Maria Bisschop-Larsen redgjorde i sit oplæg om den problemstilling, at VFR sjældent har ikke-jagtbare arter på dagsordenen. Hun argumenterede for at formålet med jagt- og vildtforvaltningsloven er andet og mere end at fastsætte rammer for jagtmuligheder. Rødlistede arter bør opprioriteres, idet der på den

seneste rødliste er kommet flere arter med, hvoraf også andre arter end de specialiserede arter er i tilbagegang. VFR bør rådgive ministeren om indsatser for de rødlistede arter inden for to spor:

- Jagt på rødlistede arter.
- Håndtering af ikke jagtbare arter og forbedring af deres levevilkår.

Vi skal leve op til vores internationale forpligtelser som bl.a. førte til et ophør med jagten på fløjlsand og tyrkerduen. Både husmår og ilder er kommet på rødlisten, og der bør derfor tages initiativer både mod jagt og mulighederne for at regulere disse arter. Ella Maria Bisschop-Larsen foreslog, at VFR ser på jagt- og vildtforvaltningslovens § 3 stk 2 nr. 4 om, at der ikke bør fastsættes jagttid på sjældne eller truede arter. Derfor bør jagt ikke være mulig på mårdyr. Regulering af ilder og husmår skal ses i sammenhæng med lovens formål, så der kun kan reguleres efter forudgående tilladelse. Det er uforsvarlig, at de kan reguleres med argument i udsætning, da der er krav om at fjerkræ skal være forsvarligt hegnede. Tab af levesteder er en trussel, også for de ikke-jagtbare rødlistede arter, så VFR bør arbejde for at forbedre levesteder generelt.

S og SF har lovet en strategi for at tage vare på de rødlistede arter, hvilket VFR bør bistå med. DCE bør udarbejde et geografisk orienteret prioriteringsværktøj med nationale målsætninger. Rådet bør spørge DCE om fastsættelse af national målsætning for arterne. Ella Maria Bisschop-Larsen foreslog slutteligt, at ordlyden i jagtlovens § 2, stk. 2. ændres, så pattedyr og fugle ligestilles.

EMB anmodede om, at DN's oplæg til punktet dateret 10. september 2020 "Opprioritering af de rødlistede arter inkl. DN's konkrete forslag til rådets drøftelse vedlægges mødematerialet som bilag (bilag 1).

Flemming Torp takkede for et skarpt oplæg, og bakkede op om de pointer, der blev lagt op til, især et prioriteringsværktøj. Han foreslog, at VFR er åben for denne drøftelse og sætter en proces i gang, også selvom vi måske ikke på nuværende tidspunkt kan sige, hvor det skal lande.

Claus lind Christensen gav udtryk for, at meget af indholdet i oplægget var godt og allerede er med i princippet for jagttidsforhandlingerne. CLC foreslog, at VFR gå fra jagttidsevaluering til artsevaluering, samt har et større fokus på levesteder. CLC advarede dog mod, at bruge rødlisten ukritisk. Rødlisten er et dynamisk værktøj, men DCEs rådgivning om jagttider er mere dynamisk. Han udtrykte fuld opbakning til at se på levesteder i deres helhed.

Peter A. Busck bakkede op om at igangsætte en proces, og efterspurgte tal på, hvor mange rødlistede arter, der er jagttid på, samt hvor mange af pattedyrene som er rødlistede.

Aksel Bo Madsen fremhævede vigtigheden af, at se på hvorfor arterne er sat på rødlisten. Det kan skyldes faldende udbytte over nogle år, som hos ræv, eller at bestandsstørrelsen er ukendt. Han foreslog, at rådet modtager et oplæg over bedømmelseskriterierne for den nye rødliste.

Jens Skovager Østergaard tilbød, at fremsende en oversigt over arter på rødlisten.

Henrik Bertelsen oplyste, at forslagene i oplægget allerede er i proces i jagttidsgruppen ved arbejdet med jagttidsbekendtgørelsen og vildtskadebekendtgørelsen. HB bakkede op om at drøfte ”ikke-jagtbare arter” og ønskede om at se på levesteder. Han fandt det svært at drøftelserne udelukkende tager udgangspunkt i rødlisten.

Ella Maria Bisschop-Larsen pointerede, at vildtforvaltningsrådet har en særlig forpligtelse for de særligt sårbare arter, som er dem på rødlisten. VFR bør både se på rødlistevurderingen og bestandsmålsætninger.

Egon Østergaard bakkede op om, at VFR også bør se på ”ikke-jagtbare” arter, og tilføjede, at loven hellere burde hedde ”lov om jagt- og artsforvaltning” idet VFR bør set på artsforvaltning generelt og ikke kun ”vildt”arter.

Birgitte Heje Larsen bakkede op om forslagene i Ella Marias oplæg.

Aksel Bo Madsen gjorde opmærksom på at Miljøstyrelsen har bestilt et arbejde hos DCE om bl.a. levesteder og hot spots.

Jens Skovager Østergaard bemærkede hertil, at der ikke er tale om helt det samme område, men at der er tale om et pilotprojekt, der ser på om der er nogen håndtag, der bør tages fat i for at gøre det bedre for de rødlistede arter. JSØ foreslog at VFR forstætter drøftelserne efter et oplæg om, hvordan rødlisten opdateres.

Jan Eriksen konkluderede, at der er opbakning til at VFR fortsætter drøftelserne om rødlistede arter og på mødet i december får et oplæg om kriterierne for, at arterne bliver sat på rødlisten. Der er behov for en værktøjsbeskrivelse om rødlisterne. JE aftaler nærmere med MST. JE tilføjede, at drøftelserne bør indeholde levesteder for ikke-jagtbare arter, og at det ikke er fremmet for VFR at arbejde med ikke-jagtbare arter, såsom ulven og kirkeuglen. JE konkluderede videre, at drøftelser om ændring af jagt- og vildtforvaltningsloven må vente til 2021, hvor VFR kan drøfte, hvad det faglige grundlag kan være for en ændring.

4. Arbejdet i jagttidsgruppen 2022

Ramme:

Henrik Bertelsen orienterede om jagttidsgruppens drøftelser fra mødet d. 1. september 2020 vedrørende forslag til artsliste til forhandlingerne, opdatering af princippapiret, samt hvordan rødlisten skal inddrages i arbejdet. Der er udsendt referat og Skovforeningen kunne desværre ikke deltage. Jagttidsgruppen ønsker en opdatering DCE's rapport om det biologiske grundlag for jagttidsrevisionen, og har drøftet hvad der bør inkluderes, som fx trusler, forstyrrelser, rødlisten. Levesteder er også et ønske, men kan være omfattende at få med og kræver derfor opbakning fra VFR. Et eksempel er husmåren, hvor vi ønsker viden om hvor mange der nedlægges hhv. på jagt og i fælder. En mulighed kunne være en spørgeskemaundersøgelse hos dem som har indberettet husmår på deres vildtudbytte.

Jan Eriksen spurgte rådet om forslaget til tilføjelser i princippapiret har opbakning fra hele jagttidsgruppen samt om det får indflydelse på arbejdet. Ændringerne drøftes først på næste møde i VFR.

Henrik Bertelsen svarede at forslaget ikke er godkendt af arbejdsgruppe.

Ella Maria Bisschop-Larsen bemærkede, at ændringerne går videre end de foreslåede, så VFR kan først godkende ændringerne senere, og tilføjede at det er svært at se i skemaet med farvekoderne om arten både tages op under jagt og under regulering eller kun den ene.

Claus Lind Christensen bakkede op, om at der ses på princippapiret, og ønskede, at VFR drøfter rødlisten inden drøftelsen af princippapiret. CLC spurgte, om levesteder er med i opdateringen af det biologiske grundlag.

Egon Østergaard påpegede, at det er vigtigt at se på den danske jagt i en international kontekst, så det er muligt at sammenligne afskydning for nogle arter i Danmark med afskydningen i andre lande?

Jan Eriksen pointerede at det ikke er muligt at lave den samme grundige gennemgang for alle arter i DCE's vurdering af det biologiske grundlag. VFR skal afklare, hvilke arter, det er vigtigst at gå i dybden med.

Aksel Bo Madsen bemærkede, at DCE ikke har modtaget den endelige bestilling, men er i gang med opgaven, og tilføjede, at de er i dialog med EU og AEWA om at få internationale tal på vildtudbytte.

Jens Skovager Østergaard fremhævede behovet for at prioritere opgaven til DCE, da der er mange arter som potentielt kan indgå, og at det er nødvendigt at præcisere, at vi som udgangspunkt kun sammenstiller de data, vi har, da der ikke er tidsmæssig mulighed for at indsamle nye data. MST drøfter opgaven med DCE med udgangspunkt i de budskaber der er kommet fra jagttidsgruppen. JSØ oplyste endvidere, at det koster ca. en mio. kr. hver gang der laves en forvaltningsplan for en art i regi af AEWA.

Henrik Bertelsen bemærkede, at der er færre arter hvor arbejdsgruppen efterlyser ny viden og ikke blot en opdatering af eksisterende viden, og foreslog, at levesteder behandles ved at beskrive trusler mod levestederne.

Aksel Bo Madsen oplyste, at indrapportering af påvirkningsfaktorer til EU ifbm art. 12 kan indgå i jagttidsvurderingerne, samt at de kendte data stammer fra før sidste ændring af jagttidsbekendtgørelsen, hvorfor man endnu ikke vil kunne se konsekvenserne af de seneste ændringer.

Ella Maria Bisschop-Larsen spurgte, hvorvidt rapporterne om rodenticider inkluderes i vurderingen af trusler. Hertil svarende **Henrik Bertelsen**, at det udgør et særligt punkt på dagsorden på VFR mødet og ikke umiddelbart blev drøftet i jagttidsgruppen.

Egon Østergaard bemærkede til det nye spørgsmål fire i princippapiret, at den nationale rødliste er relevant i forhold til standvildt, men formentlig også ift. trækvildt, og tilføjede, at vi skal passe på hvordan vi ser på den.

Claus Lind Christensen foreslog, at denne diskussion om hvordan rødlisten skal bruges tages efter drøftelsen af rødlisten på næste møde.

Henrik Bertelsen bemærkede, at det ift. trækfugle vil være hensigtsmæssigt at bruge den rødliste, som er relevant ift. den enkelte art, og at der ses på de tre rødlistes: Den nationale, Europalisten og IUCN-listen.

Aksel Bo Madsen foreslog, at VFR ser på om målsætningspapiret skal opdateres.

Henrik Bertelsen svarede, at det kan drøftes på næste møde.

Jan Eriksen konkluderede, at princippapiret kommer i skriftlig høring i rådet, når jagttidsgruppen er nået frem til en indstilling, herunder præcisering af anvendelsen af de relevante rødlistes, den nationale, den europæiske og IUCN-listen. JE foreslog, at han og MST drøfter en proces for, hvordan arbejdet med at drøfte ændringer til vildtskadebekendtgørelsen kan tilrettelægges. Det er nødvendigt, at arbejdsgruppen som beskæftiger sig med vildtskadebekendtgørelsen går i gang før jagttidsgruppen er færdige, så der ikke kun bliver tale om konsekvensrettelser, samt at der arbejdes med indspil fra organisationerne. JE forventer, at drøftelserne er i et bredt perspektiv.

Frokost

5. Rewilding.

Ramme:

Rasmus Ejrnæs redegjorde for hvordan store planteædere såsom kvæg, heste, vildsvin, bison, elg og bæver spiller en afgørende rolle for biodiversiteten i Danmark, men samtidig i høj grad mangler i naturen i dag. Dette er en vigtig medvirkende faktor i biodiversitetskrisen. Rewilding kan ses som et omkostningseffektivt værktøj til at afhjælpe denne krise, men også som en uadskillelig del af den vilde natur da rewilding søger at genindføre dynamikker i økosystemet som i dag mangler, fx at undgå at plantesamfund gror til. Eftersom naturplejen i dag fungerer dårligt, er der kun lidt at tabe ved at give det en chance.

Indvendingerne mod Rewilding falder ind i 4 kategorier:

- 1. Nogle brugere frygter en indskrænkning i deres rekreative aktiviteter. Generelt oplever rewilding områder imidlertid stor popularitet blandt brugerne, og dyrene er generelt mere sky end alm. græsningdyr.*
- 2. Et andet diskussionspunkt er hvilke dyr som bør anvendes, samt om de kan betragtes som en del af den vilde natur eller som forvaltningsredskaber. Der er imidlertid bred enighed om at vildsvin, kronedyr, bæver, ulv, kvæg og hest er relevante i Danmark.*
- 3. Der er generel modstand mod at anvende hegn, det er det også i udlandet. Men hegn er et nødvendigt forvaltningsværktøj til at opnå naturlige tætheder af dyr og løse konflikter fx med landbrug, infrastruktur m.m.*
- 4. Jægere og nogle zoologer anser særligt høje hjortehegn som et problem for dyrenes naturlige bevægelse i landskabet. Mindre dyr såsom ulv, grævling og*

rådyr kan passere hegnet gennem små åbninger, mens de større dyr kan kræve forvaltning afhængig af det indhegnede områdes størrelse og beskaffenhed. For hjortevildtet på "den frie vildtbane" vurderes indhegnede naturreservater ikke at udgøre et problem. Semipermeable hegn kan også være en mulighed.

Der kan i Danmark skabes plads til 30-50 store naturreservater hvis den politiske vilje er til stede og hvis man er villig til at opgive de andre interesser, der er i områderne. Det er mere omkostningseffektivt at udpege store sammenhængende områder og lade vilde dyr gøre arbejdet frem for maskiner.

(Der henvises i øvrigt til vedlagt talepapir, Bilag 2)

Jan Eriksen Takkede for oplægget og spurgte til hvilke krav, der bør være til forvaltningen af indhegnede bestande.

Rasmus Ejrnæs svarede, at afhængig af indhegningens størrelse, vil der enten være en levedygtig bestand eller en ikke-levedygtig bestand med hhv. naturlig adfærd og ikke-naturlig adfærd ift. demografi. Hvis ikke dyrene får dækket deres basale behov kan de ikke leve uregulerede, og det kan blive nødvendigt at tilføre nye individer for at undgå indavl. Det er afgørende at dyrene ikke mister deres naturlige adfærd og funktioner. Hvis dyrene velfærdsreguleres (til under bærekapaciteten) opfyldes formålet med forvaltningen ikke. Det er bedre at tage dyr ud af bestanden når de skranter. Der er etiske, men også praktiske og økonomiske overvejelser forbundet med forvaltning af hegnede bestande.

Claus Lind Christensen stillede fire spørgsmål.

1. Hvad er 0-punktet hvor vi skal ende?
2. Havde vi en biodiversitetskriser i 1950'erne?
3. Virker naturplejen på Tipperne og Værnengene?
4. Er mennesker en del af biodiversiteten og i givet fald, hvordan?

Rasmus Ejrnæs svarede

1. 0-punktet eller reference baseline er hvordan disse økosystemer ville fungere uden mennesket. Mennesket har skabt biodiversitetskrisen. Det betyder ikke at vi skal tilbage til dette udgangspunkt, men at vi skal bruge vores viden om baseline. Biodiversitetskrisen startede med at mennesket udryddede de store pattedyr.
2. Ja, biodiversitetskrisen var langt fremskreden i 1950'erne.
3. Alle naturtyperne er i tilbagegang. Truslerne er næringsstoffer, dræning og tilgroning. Hvis man har ressourcer til håndholdt naturpleje, kan man godt "dyrke" biodiversitet, men det fungerer lige så godt at slippe tøjlerne. Det skal også opleves som meningsfuldt og vild natur er mere fascinerende end den dyrkede natur.
4. Mennesket er også en del af naturen og biodiversiteten. Vanskeligheden er at vi også er årsagen til biodiversitetskrisen. Derfor er det også vigtigt at mennesker får adgang til de hegnede naturområder.

Henrik Bertelsen bemærkede, at hvis rewilding skal lykkes og undgå fordomme og modstand, er det nødvendigt at gå på kompromis med nogle af ideerne, såsom bisoner og 2 m høje hegn. HB tilføjede, at landskabet er varieret og forskellige arealtyper kan ud fra faglige argumenter blive forvaltet forskelligt fx kan to-trådet hegn være nok nogle steder.

Rasmus Ejrnæs påpegede hertil, at biodiversiteten ikke har førsteprioritet nogen steder i Danmark, som det fx er tilfældet ved anlæg af motorveje m.v. Her vægter fagligheden tungest, og der anvendes om nødvendigt ekspropriation. Vi bør derfor starte med at udvælge områder i DK, hvor biodiversitet sætter betingelserne over andre interesser. Det vil være sølle hvis vi i Danmark ikke kan sætte 20% af arealet af til vild natur, når vi selv har forsteret til 80% af arealet.

Ella Maria Bisschop-Larsen bemærkede, at biodiversitetsforsker Carsten Rahbek er skeptisk overfor om hegning i Gribskov er den bedste måde at fremme biodiversiteten på.

Rasmus Ejrnæs svarede, at det er vigtigt, at det er biodiversitetsforskerne der spørges til råds om indretning og ikke rytterne eller andre interessentgrupper. Forskere kan godt indgå faglige kompromisser, så længe der er enighed om formålet.

Egon Østergaard spurgte, hvilke dyrearter der bør bruges, samt om der findes evidens for, hvordan de fx påvirker fuglene. EØ tilføjede, at han savner nuancer i diskussionen om biodiversitet og rewilding samt en erkendelse af, at der er andre måder at forvalte naturen på, end ved at eksperimentere med store indhegninger.

Rasmus Ejrnæs bekræftede, at der mangler evidens, så vi har brug for at indsamle flere erfaringer med de store hegninger i dag. Men rewilding er ikke ved at overtage naturen i Danmark, det fylder kun i debatten. I virkeligheden er det ukendte eksperiment, at vi har fjernet de store dyr. Erfaringen fra Mols Laboratoriet er, at der sker ting vi ikke har forudset. Min faglige anbefaling til Naturnationalpark Grib Skov vil være at sætte alle de slags dyr ud vi kan komme i tanke om som relevante i Danmark og fordoble arealet. Der er ingen grund til at tro, at de store dyr vil ødelægge naturen.

Peter A. Busck spurgte, hvordan der kan sikres forsyning af træ til byggeri i Danmark med Rasmus Ejrnæs partsindlæg om at udtage store skovarealer og i stedet anvende disse til græsning, da der er behov for selvforsyning og sikring af forsyning af tømmer på sigt.

Rasmus Ejrnæs svarede, at det er et spørgsmål om fysisk planlægning. Måske burde vi, i lyset af global opvarmning, dyrke fødevarer i Danmark, og lade andre lande, som ikke kan dyrke fødevarer, dyrke træ. Danmark importerer alt muligt – hvorfor ikke træ?

Birgitte Heje Larsen spurgte, hvordan man håndterer dyr som sulter, samt om der findes undersøgelser om hvilke racer, der kan trives under hårde vilkår. BHL tilføjede, at dyr i naturen kan vandre til nye områder ved fødeknaphed, hvilket ikke kan lade sig gøre for dyr under hegn.

Rasmus Ejrnæs svarede, at vi fejlagtigt tvinger en skandinavisk velfærdsmodel ned over dyrene. Lidelsen ved at dø af sult er nok ikke værre end at blive spist af rovdyr. I den vilde natur dør dyr af sult, måske skal vi bare vænne os til det.

Jan Eriksen takkede for oplægget, og Rasmus Ejrnæs forlod mødet.

Claus Lind Christensen foreslog en ekstra temadrøftelse inden næste møde og udtrykte skepsis over for, at naturen skal have førsteret på den måde, som Rasmus beskriver det.

Ella Maria Bisschop-Larsen foreslog, at VFR inviterer Carsten Rahbek til at uddybe betænkelighederne ved planen for Naturnationalpark Gribskov. EMBL udtrykte bekymring for, at det kan spænde ben for indsatsen at kræve store hegn alle steder.

Flemming Torp påpegede, at offentlighedens adgang er centralt, og det er også hvad ministeren gav udtryk for, da hun besøgte VFR. FT tilføjede, at det er vigtigt at lytte til Dyreetisk Råd fx ift. nødvendigheden af at udarbejde en forvaltningsplan, der tager højde for det dyreetiske. VFR bør definere klart, hvad det mener med rewilding eller anvende anden terminologi. Naturfonden anvender fx ikke begrebet ”rewilding”.

Henrik Bertelsen bakkede op om, at invitere Carsten Rahbek, da forskerne ikke er enige om alt. HB bemærkede, at der ved hegninger bør fastlægges hvilken ønsket bestandsstørrelse, og tilføjede, at en masse modstand kan undgås ved, at det ikke er den store model der rulles ud alle steder og undgå bison og elge.

Peter A. Busck gav udtryk for, at oplægget fra Bengt Holst på et tidligere møde i VFR om Rewilding var objektivt, hvorimod han anså Rasmus Ejrnæs oplæg som et partsindlæg og på områder med manglende forskningsmæssig underbygning, hvilket man også vil kunne risikere fra Carsten Rahbek.

Birgitte Heje Larsen bemærkede, at forvaltningsplaner er svært, når der er så få erfaringer og derfor ikke ved, hvordan det udvikler sig.

Jan Eriksen foreslog, at han sammen med sekretariatet laver udkast til en udtalelse til ministeren om VFRs syn på rewilding, som kan drøftes på næste møde, hvor andre oplægsholdere evt. kan holde et oplæg. VFR skal drøfte hvor vi ser, at rewilding skal bringe os hen, hvilket vil kræve, at organisationerne i VFR indgår kompromiser. Men andre interessenter vil ikke nødvendigvis være enige.

6. Faunaforbrydelser

Ramme:

Claus Lind Christensen orienterede om proces for en henvendelse fra de 7 organisationer i VFR til justitsministeren og miljøministeren. Et udkast er på vej rundt til organisationerne.

Karen Post foreslog, at organisationerne i henvendelsen lader sig inspirere af den arbejdsgruppe, som Esben Lunde Larsen nedsatte i 2018, og som kom med anbefalinger om, hvordan myndighederne bedre kunne bl.a. efterforske forgiftning af rovfugle.

Peter A. Busck bakkede op om dette forslag og anbefalede at anbefalingerne blev genudsendt til rådets medlemmer.

Egon Østergaard roste, at emnet er blevet taget op, og spurgte hvad der blev svaret fra justitsministeriet om bødestørrelser og strafferammer i sidste omgang.

Jan Eriksen indskød, at det er Danmarks Jægerforbund, der skriver udkastet som rundsendes til organisationerne, og at brevet afsendes fra de syv organisationer og ikke fra VFR. JE tilføjede, at VFR tidligere har markeret sig moralsk ved at adressere et brev til de politikere, som bakkede op om nedskydningen af ulven.

7. Udsætningsudvalget

Ramme:

Flemming Torp orienterede fra udsætningsudvalgets møde d. 9. september 2020, hvor det ene punkt omhandlede fasanforliget, hvor der var enighed om at fremme brugen af varige tiltag i biotopplanerne ifm. den kommende revision. Der blev drøftet stikord til, hvad et projekt kunne indeholde, og MST opfordres til at lave en bestilling til DCE. På denne baggrund kan DCE give et oplæg til en kommende drøftelse i udsætningsudvalget.

Det andet punkt omhandlede hvor mange og hvilke arter, der bliver udsat. Stig Jessen, Fødevarestyrelsen holdt oplæg om, hvad der bliver indberettet til Fødevarestyrelsen. Man skal indberette, hvis man udsætter over 100 ænder, og der er indberettet udsætning af 55.000 ænder. Det vurderes, at der produceres 800.000 ænder, og der er derfor behov for få kortlagt dette mørketal fx ved at interviewe opdrættere om dette. Dette skal danne grundlag for at kunne vurdere fremover om der skal yderligere krav om indberetning.

Egon Østergaard bemærkede, at det er overraskende, at det producerede antal ænder er så højt, og påpegede, det er afgørende at registeret bliver kvalificeret, så man kan regne med det.

Jens Skovager Østergaard forklarede, at myndighedsansvaret ligger hos Fødevarestyrelsen, og at Miljøstyrelsen løbende er i dialog med Fødevarestyrelsen. JSØ pointerede, at det er problematisk, hvis der er et stort antal producerede ænder, der ikke registreres.

Egon Østergaard tilføjede, at Fødevarestyrelsen oplyste at SEGES sørger for at opdatere registeret.

Flemming Torp bemærkede, at registret er offentligt tilgængeligt, og påpegede vigtigheden af, at det er en myndighed, der undersøger dette for at sikre uvildighed. Udsætningsudvalget ønsker derfor at Fødevarestyrelsen, Miljøstyrelsen eller DCE forestår undersøgelsen. Det er en presserende sag, og VFR kan bidrage med tre-fire spørgsmål til undersøgelsen.

Claus Lind Christensen bakkede Flemming op og opfordrede til, at selvom fristen for indberetning er overskredet kunne der skrives ud til dem, der har nedlagt gråand for at minde om reglerne.

Peter A. Busck tilbød at opfordre Dansk Skovforenings medlemmer endnu en gang til at få indberettet og tilføjede, at det er vigtigt, at der ikke er lukket for

indberetninger rent IT mæssigt. PB bakkede op om behovet for at kortlægge området, da tallene ikke stemmer.

Jens Skovager Østergaard lovede, at sørge for, at der ikke lukkes for muligheden for at indberette.

Jan Eriksen konkluderede, at der er fuld opbakning til udsætningsudvalgets indstilling om at få tallene belyst.

8. Status om kirkeuglen

2020-03-06

Ramme:

Henrik Bertelsen orienterede om status vedrørende projekt om kirkeuglen. Der har været afholdt et godt mødet med de 14 kirkeugleværter, som var positivt indstillet over for mange gode indsatser. Den fremtidige retning for projektet blev drøftet i kirkeuglegruppen og 3 overordnede spor blev fremhævet:

1. *en livreddende indsats lige nu, bestanden er i positiv udvikling.*
2. *Bestandsovervågning, hvor man kan vurdere tiltagenes effekt.*
3. *Et pilotprojekt indeholdende en forvaltningsplan med konkrete tiltag og økonomiske vurderinger over en årrække, eksempelvis 5 år.*

Det forventes at være muligt at finde sponsorer til de konkrete tiltag, men der vil også være behov for øvrig finansiering, eksempelvis finansiering til en bestilling til DCE. DOF har spurgt Miljøministeren, om hun kan love, at der kommer tiltag.

Jan Eriksen bemærkede, at arbejdsgruppen refererer til VFR, som skal tiltræde ændringer i kommissoriet.

Jens Skovager Østergaard påpegede, at der i 2020 ikke er finansiering til et projekt, men måske kan der findes midler til næste år.

Aksel Bo Madsen bemærkede, at der i arbejdsgrupperne under VFR normalt er en sekretær fra MST, hvilket der ikke er i denne arbejdsgruppe. ABM tilføjede, at kommissoriet kan justeres, da det vil være relevant at udarbejde en ”bestandsgenopretningsplan”, som DCE kan bidrage med, hvis der findes finansiering.

Ella Maria Bisschop-Larsen spurgte, hvor mange penge der er tale om.

Henrik Bertelsen svarede, at det ikke giver mening at bede andre organisationer om støtte, hvis der ikke er penge fra myndighedernes side. Det er nødvendigt med en afklaring allerede i 2020.

Jan Eriksen opfordrede til, at Miljøstyrelsen og DCE drøfter mulighederne.

9. Antikoagulante rodenticider i rovdyr, rovfugle og ugler

Ramme:

Birgitte Heje Larsen fremlagde et forslag om en opdatering af udbredelsen af samt belastningen med antikoagulante rodenticider i rovdyr, rovfugle og ugler efter ikrafttræden af den nyeste rottebekendtgørelse (2018). Hun fortalte at der er registreret høje koncentrationer rodenticider i små mårdeer. Det er forbudt at bruge

stofferne i skovene, men tilladt langs bygninger i det åbne land. Hun efterspurgte et overblik over problemets omfang.

Baggrund:

Om antikoagulanter i rovfugle, ugler, små rovpattedyr. 2010:

<https://www2.dmu.dk/Pub/FR788.pdf>

Om spredning af antikoagulanter med mus, eksponeringsrisiko for små rovpattedyr. 2015:

<https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2014/11/978-87-93283-12-1.pdf>

Jan Eriksen spurgte, om der er en trend i at undersøgelserne har fundet sted i 2010 og i 2015 med fem års mellemrum.

Aksel Bo Madsen svarede, at det er en tilfældighed, samt at der ikke har været foretaget undersøgelser siden. Der foreligger kun materiale for de mindre mårdyr og ikke for andre artsgrupper såsom fugle og ræve.

Peter A. Busck spurgte om der findes erfaringer fra udlandet, og bemærkede, at der nu plantes færre kulturer med eg og bøg, da de bliver spist af mus, og at dette er et stigende problem.

Aksel Bo Madsen svarede, at der ikke umiddelbart findes erfaringer fra udlandet.

Henrik Bertelsen opfordrede til at vente et par år før problemet undersøges nærmere, da der er flere projekter i gang. HB fremhævede at der er brug for mere viden for at komme problemet til livs, fx er det problem, at voksne rotter ikke går i fælder.

Jan Eriksen bemærkede, at der er behov for at samle materiale ind med henblik på at kigge på det i starten af 2022, og tilføjede, at han vil drøfte sagen med MST.

10. Meddelelser

- Orientering fra formanden

Jan Eriksen orienterede om bramgås konferencen d. 19. november som DCE inviterer til. JE orienterede desuden om, at hunulven i Stråssø-området stadig er i live, men det er fortsat uvist om der er født hvalpe. I denne sammenhæng udkommer en artikel, som vil beskrive det faktum, at der er uforholdsvist stor dødelighed blandt danske ulve.

- Status for forvaltningsplaner (bæver, skarv)

Mette Rask mindede om, at forvaltningsplanen for bæver er sendt i skriftlig høring med frist for bemærkninger d. 18. september 2020.

- Status på bekendtgørelser

Intet nyt.

- Øvrige meddelelser

Jens Skovager Østergaard orienterede om fundet af to døde mårhunde på Sjælland med skudhuller. MST igangsætter tiltag for at sikre, at der ikke er levende mårhunde.

Claus Lind Christensen fortalte, at stigningen af jagtegnsafgiften i FFL21 medfører at der er yderligere midler til næste år. Danmarks Jægerforbund har i et brev til ministeren spurgt om anvendelsen af den øgede pulje.

11. Kommende møder

2020-03-07

Ramme:

Jan Eriksen orienterede om at der ved mødet d. 7. december foreløbig af følgende punkter til dagsordenen:

- Drøftelse af udkast til ulveplan
- Drøftelse af udkast til udtalelse om rewilding
- Afrapporteringer fra arbejdsgrupper
- Oplæg om rødlisten
- Mødeplanlægning for 2021 – husk kalender

Jan Eriksen noterede sig et ønske om, at mødet til december ikke afholdes i en kommune med højt smittetryk. Hvis mødet således ikke kan afholdes i Københavnsområdet, kunne Nyborg eller Trekantsområdet være oplagte muligheder.

Claus Lind Christensen ønskede en drøftelse af en udfasning af bly i riffelammunition, samt en status for buejagt, så der er afklaring inden forsøgsperioden udløber.

Birgitte Heje ønskede en drøftelse om droner, da folk tilsyneladende ikke kender tilstrækkeligt til reglerne på området.

12. Evt.

Peter A. Busck spurgte på baggrund af en konkret henvendelse, om det kunne passe at jagtforsikringen ikke gælder inden for et hegn ved afskydning af vildsvin.

Jens Skovager Østergaard svarede, at Miljøstyrelsen har noteret henvendelsen, og kan konstatere, at situationen ikke er dækket i dag i forsikringsbetingelserne. Miljøstyrelsen er ved at undersøge mulighederne for at indtænke dette i et nyt udbud af jagtforsikringen.

Claus Lind Christensen orienterede om at der afholdes valg i Danmarks Jægerforbund lørdag d. 19. september.

Jan Eriksen sluttede mødet med at takke Danmarks Naturfredningsforening for, med kort varsel, at træde til med mødefaciliteter, da Miljø- og Fødevarerministeriet måtte lukke ned pga. COVID-19.

10. sept. 2020 EMB

Talepapir

V. Ella Maria Bisschop-Larsen, DN

Opprioritering af de rødlistede arter.

DN mener, at det er påtrængende, at andet end jagtinteresser sætter dagsordenen i VFR og ønsker en klar opprioritering af indsatsen for de rødlistede arter i rådets arbejde.

Vi ønsker at VFR medvirke til at udmønte jagtlovens formål ⁽¹⁾ som blandt andet er at ”sikre arts- og individrige vildtbestande og skabe grundlag for en bæredygtig forvaltning”. Formålet med loven er således andet og mere end blot at fastsætte rammer for jagtudøvelse.

VFR har da også for nogle år siden i enighed besluttet at opprioritere sit arbejde med rødlistede arter.

I den nye rødliste fra 2019 er 4000 arter af planter og dyr nu rødlistede. Dobbelt så mange arter som i 2010 er dermed nu i fare for at forsvinde på kort eller længere sigt. Vi er nået til et punkt, hvor det ikke kun er de kræsne dyr, som er i tilbagegang.

Og det er dramatiske tal. Med et langt større datagrundlag er antallet af rødlistede arter i Danmark gået fra 28 procent i 2010 til næsten 42 procent i 2019.

Det er derfor DNS opfattelse, at rådet med den ny rødliste har et ansvar for at medvirke til at fremme bedre levevilkår for de rødlistede arter. Vi er opmærksomme på at rådets arbejde jf. lovens § 2 omfatter pattedyr og fugle.

Vi ser derfor gerne en drøftelse i rådet af, hvordan rådet kan rådgive ministeren om opprioritering og udmøntning af indsatser for de rødlistede arter af pattedyr og fugle.

Vi ser to spor for en sådan grundlæggende drøftelse i VFR. Dels ét om jagt på rødlistede arter og dels ét om rødlistede ikke-jagtbare arter og VFR's ansvar i forhold til sikring af disse arter og deres levesteder.

1. Forvaltningsinitiativer for jagtbare rødlistede arter

Vi er jo enige om, at vi løbende skal vurdere, hvilke dyr vi kan forsvare jagt på. Vi har udarbejdet Vildtforvaltningsrådets principper for fastsættelse af jagttider og vi skal i den forbindelse være vores internationale ansvar bevidst.

VFR er ved midtvejsrevisionen af jagttiderne nået til enighed om at jagtfrede 4 arter, som er truede. Et vigtigt led i vurderingen har været at indtænke internationale hensyn i forvaltningen af trækfuglene, sådan som EU-kommissionen ved et møde 19. oktober 2019 har opfordret Danmark til.

Konkret har det ført til, at miljøministeren har stoppet jagt på taffeland, havlit og fløjlsand, som er truede globalt, og tyrkerduen, som er i tilbagegang i Danmark.

Vi er dermed kommet et skridt på vejen i forhold til bedre beskyttelse af truede jagtbare arter.

Og vi frem yderligere tiltag for truede og rødlistede arter i Danmark.

Ophør af jagt på rødlistede mår dyr

I den nye rødliste vurdering er alle små mår dyr i Danmark nu rødlistede.

Mår dyrene husmår, ilder, brud og lækat er alle havnet på den nye liste og er således i fare for at forsvinde på sigt. For husmåren (der må jages og reguleres) og ilder (der må reguleres) angiver Rødlisten efterstræbelse og tab af levesteder som en "trussel". De 2 arter er dermed gode eksempler på, at der bør tages initiativer på begge områder (og de øvrige områder for den sags skyld, f.eks. forgiftninger).

Forslag til konsekvenser for jagt på små mår dyr

I henhold til Jagtlovens § 3 stk. 2 nr. 4) bør der ikke fastsættes jagttid på sjældne eller truede arter. Når en art er i tilgang og ikke opfylder målsætningen, og efterstræbelse er en medvirkende faktor, så skal man ikke efterstræbe den.

DN mener, at husmårens status som rødlistet indebærer at jagt ikke er forenelig med Vildtforvaltningsrådets principper for drøftelser jagttider. DN foreslår, at jagttid på husmår fra 1. oktober til 31. januar ophører.

Forslag til konsekvenser for regulering af små mår dyr

Regulering af rødlistede arter skal ses i sammenhæng med at ”Lovens formål er at sikre arts- og individrige vildtbestande” (1).

DN mener, at der er behov for en revision af Vildtskadebekendtgørelsen, således at de rødlistede arter, som Husmår og Ilder, fremover i hvert fald udendørs kun kan reguleres efter forudgående tilladelse, og kun hvor de volder reel skade.

DN mener således, at det er både unødvendig og også biologisk og etisk uforsvarligt, at Husmår og Ilder kan reguleres af hensyn til udsætning af skydefugle blandt andet ved udsætningsvolierer uden nogen form for uvildig vurdering/tilladelse, blandt andet fordi voliererne forudsættes at være forsvarligt hegnede.

2. Forvaltningsinitiativ ikke-jagtbare rødlistede arter

Flere i VFR taler for det er mangel på levesteder og ikke jagten, der er det grundlæggende problem. DN´s forslag er derfor, at organisationerne sammen skal arbejde for generelle forbedringer af levesteder. Og efter brandmandens lov: Hjælp først de rødlistede arter – og hjælper vi dem, hjælper vi også de almindelige arter.

Mette Frederiksen sammen med SF før valget lovede en ”Strategi for at tage vare på de rødlistede arter”. Den skulle komme i forbindelse med Naturpakken og vore respektive organisationers forventes at komme med indspil til den, men DN mener, at VFR også bør tage vare for de ikke-jagtbare arter og få tilvejebragt det faglige grundlag.

Forslag til projekt for levestedsforbedring

Det er selvsagt en umiddelbart fuldkommen uoverskuelig opgave at prioritere forvaltningsmæssige indsatser for de mange rødlistede pattedyr og fugle.

DN har imidlertid tidligere foreslået VFR, at rådet med hjælp fra DCE går udarbejdet et prioriteringsredskab, som med udgangspunkt i såvel arternes geografiske forekomst som deres tilknytning til typer af levesteder kan foretages en prioritering. Sagt på en anden måde: Hvor har vi geografisk ”hotspots” med forekomster af rødlistede arter.

Med et geografisk prioriteringsredskab og nationale målsætninger vil vi tage et stort skridt i retning af at få genskabt flere levesteder for både rødlistede og almindelige arter.

Vi ser meget gerne en fornyet drøftelse i rådet med udgangspunkt i en anmodning til DCE om at give et fagligt bidrag til drøftelsen.

Vi foreslår derfor, at rådet beder DCE om at komme med bud på, hvordan man kan fastsætte målsætninger for de rødlistede arter – ikke nødvendigvis enkeltvis, men for grupperinger af arter, efter familier, typer af levesteder eller hvad der måtte give mening.

3. Forslag til ændring af Jagtloven

Jagtlovens § 3 stk. 2 nr. 2 gør i dag forskel på pattedyr og fugle, på grund af forskel i ordlyden i hhv. fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet. Men der er absolut intet til hinder for, at vi i Danmark også beslutter at jagt på pattedyr og fugle ligestilles således at jagt på pattedyr også skal tilgodese en fornuftig udnyttelse og være økologisk afbalanceret.

Derfor synes vi at det er oplagt og udramatisk at ligestille pattedyrene med fuglene i loven, så vi også er fornuftige med jagten på pattedyrene.

Opprioritering af de rødlistede arter

DN foreslår en drøftelse i VFR af, hvordan rådet kan rådgive ministeren om opprioritering og udmøntning af indsatser for de rødlistede arter af pattedyr og fugle.

Vi ser to spor for en sådan grundlæggende drøftelse i VFR. Dels ét om jagt på rødlistede arter og dels ét om rødlistede ikke-jagtbare arter og VFR's ansvar i forhold til sikring af disse arter og deres levesteder.

Forvaltningsinitiativer for jagtbare rødlistede arter

Forslag til konsekvenser for jagt på små mårdyr:

- DN mener, at husmårens status som rødlistet indebærer at jagt ikke er forenelig med Vildtforvaltningsrådets principper for drøftelser jagttider.
 - DN foreslår, at jagttid på Husmår fra 1. oktober til 31. januar ophører.

Forslag til konsekvenser for regulering af små mårdyr:

- DN mener, at en art i tilbagegang, som ikke opfylder målsætningen ikke bør efterstræbes. DN mener, at de rødlistede arter fremover kun bør kunne reguleres (udendørs) efter forudgående tilladelse, og kun hvor de volder reel skade.
- DN mener, at det er både unødvendigt, og også biologisk og etisk uforsvarligt, at de rødlistede arter, Husmår og Ilder, kan reguleres af hensyn til udsætning af skydefugle blandt andet ved udsætningsvolierer uden nogen form for uvildig vurdering/tilladelse.
 - DN foreslår, at Vildtskadebekendtgørelsen revideres, så (udendørs) regulering af Husmår og Ilder kun kan ske efter tilladelse.

Forvaltningsinitiativ ikke- jagtbare rødlistede arter

- DN mener, som tidligere foreslået VFR, at rådet har brug for at få udarbejdet et prioriteringsredskab, der tager udgangspunkt i såvel arternes geografiske forekomst som deres tilknytning til typer af levesteder.
 - DN foreslår, at rådet anmoder DCE om at opdatere projektbeskrivelsen for et geografisk prioriteringsredskab.
 - DN foreslår, at rådet anmoder DCE om at komme med bud på, hvordan man på en måde så det fagligt og forvaltningsmæssigt giver mening kan fastsætte målsætninger for de rødlistede arter, via levestedsforbedringer.

Forslag til ændring af Jagtloven

- DN mener, at det er nødvendigt og udramatisk at ligestille pattedyrene med fuglene i loven, så vi også er fornuftige med jagten på pattedyrene.
 - DN foreslår, at rådet indstilling til ministeren om at ligestille pattedyrene med fuglene, ved ganske enkelt at slette ”på fugle” i lovens § 3 stk. 2 nr. 2)

(1) Lovens formål er at sikre arts- og individrige vildtbestande og skabe grundlag for en bæredygtig forvaltning heraf ved at beskytte vildtet, særlig i yngletiden, at sikre kvantiteten og kvaliteten af vildtets levesteder gennem oprettelse af vildtreservater og ved på anden måde at etablere, retablere og beskytte vildtets levesteder og at regulere jagten således, at den sker efter økologiske og etiske principper og under varetagelse af hensynet til beskyttelse af vildtet, især af sjældne og truede arter.

Rewilding

V. Rasmus Ejrnæs, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Baggrund

- 1) Store planteædere, inkl bæver og vildsvin, har afgørende betydning for biodiversiteten i alle vores økosystemer på nær ekstreme steder som små øde øer eller vegetationsløse hvide klitter, sandstrande, klinter og klipper.
- 2) Vi har udryddet og decimeret de store vilde pattedyr – hvis man jagtfredede kronstyr og dådyr ville bestanden 20-50 dobles i løbet af en kort årrække, og udsatte man også elg, bison, hest og kvæg, så ville den samlede biomasse af dyr i landskabet ende på et gennemsnit over 100 kg/ha – nok mellem 150 og 200 kg. I 1898 viser landbrugsstatistikken, at der var 449.000 heste, 1.745.000 kvæg og 1.168.000 grise i Danmark og, ganget med gennemsnitsvægte på hhv. 350 kg, 400 kg og 80 kg og divideret med et areal på 42.933 km² for Danmark, og dermed en biomasse på 220 kg/ha.
- 3) I dag skyldes en stor del af biodiversitetskrisen at lysåbne levesteder gror til i skove, overdrev, kær, heder, strandenge og klitter. Der eksisterer en misforståelse om at det kun handler om de beskyttede naturtyper, men der er et hav af skovlevende truede arter, som er helt afhængige af lys, lyse skove, skovlysninger og skovenge – levesteder som opretholdes af store græssende dyr i skovene.

Rewilding

Man kan anskue rewilding på to forskellige måder:

- 1) Som et værktøj man kan bruge til at løse en forvaltningsopgave med. I dag er hovedparten af vores beskyttede naturtyper og EU-habitatnaturtyper uden naturpleje i form af græssende dyr, og det generelle billede fra naturovervågningen er at der sker en fortsat tilgroning med øget biomasse af urter og dværgbuske og øget dækning af buske og træer. Det går ud over lys- og varmekrævende arter. Her tilbyder rewilding sig som et omkostningseffektivt alternativ til den klassiske naturpleje, fordi rewilding kan praktiseres i større naturområder med færre udgifter per ha til hegning, tilsyn, vinteropstaldning, dyrlægebesøg og fodring.
- 2) Som en uadskillelig del af vild natur. De store dyr har i millioner af år været en del af naturlige økosystemer på vores breddegrader – både i kolde og varme perioder. Der har været en høj tæthed af dyr og der har været en stor diversitet af dyr med mange forskellige funktioner. Megafaunaen har mindet mere om afrikanske savanners fauna end om den fauna vi ser i Europa og Amerika i dag. I dette lys giver det mening at opfatte dyrene som en del af intakte, selvforvaltende økosystemer frem for at opfatte dem som værktøj til at opnå et bestemt forvaltningsmål. Det diskuteres om denne type af open-ended selvforvaltende økosystemer er forenelige med kravene i eksempelvis EU's naturdirektiver, men her skal vi huske at bevarende status af naturtyper og arter under den nuværende forvaltning er meget ringe, så der er ikke så meget at miste ved at give det en chance.

Indvendingerne mod rewilding falder i fire hovedgrupper:

- 1) Nogle naturbrugere er bange for at vildere naturområder forringer deres mulighed for at bruge naturområderne rekreativt. Indhegning af hidtil uindhegnede områder medfører nærmest altid klager fra brugere, som har vænnet sig til at færdes i naturområdet uden at møde hegn eller store dyr. Generelt ved vi at vildtlevende dyr er langt mere sky og mindre opsøgende end holdte husdyr og store indhegninger medfører færre passager af hegn end mange små indhegninger. Så generelt er denne udfordring med friluftslivet et generelt problem i forvaltningen af vores biodiversitet uanset om vi vælger naturpleje eller rewilding. Dybest set er der tale om en interessekonflikt, som kun kan løses gennem fysisk planlægning, hvor det

besluttet politisk-demokratisk hvor samfundet prioriterer naturen først, og hvor samfundet prioriterer andre interesser først. Med til denne diskussion hører at de mest højrøstede sjældent repræsenterer flertallet. Således er erfaringen at besøgstallet til rewilded naturområder i Danmark stiger frem for at falde. Et vigtigt sideaspekt til denne diskussion er at der følger en offer-omkostning ved at prioritere naturen før mennesket nogle steder i vores land. På private arealer må det forventes at ejeren skal betales erstatning for at afstå fra at benytte sin ret til at udnytte naturressourcerne efter eget ønske og på offentlige arealer vil der skulle foretages en tydelig interesseafvejning og i visse tilfælde også betales for at eksisterende kommercielle aktiviteter ophører – fx skovbrug.

- 2) Der er konsensus om at de store dyr spiller en vigtig rolle i danske økosystemer, men der er diskussioner om hvilke dyr, som er nødvendige og relevante at reintrodere, og der er forskel på om forskerne ser dyrene som værktøjer til at opnå bestemte forvaltningsmål eller som en integreret del af en vildere natur. Der er bred enighed om at vildsvin, kronstyr, bæver, ulv, kvæg og hest er relevante i den danske naturforvaltning, mens der for nyligt er rejst spørgsmål om elg og bison som en naturlig del af den danske fauna. I et evolutionært tidsperspektiv har tempererede europæiske økosystemer også rummet elefanter, næsehorn, løver, kæmpehjørte og andre dyr, som i dag er globalt uddøde. Det er omdiskuteret om det er relevant eller nødvendigt at reintrodere funktionelle ækvivalenter til disse dyr for at skabe optimale vilkår for selvforvaltende økosystemer.
- 3) Der er en generel modstand mod at anvende indhegninger til at nå målet om en vildere natur. Det opfattes af mange som selvmodsigende at skulle hegne den vilde natur inde. Kigger man ud i verden, så er indhegninger af vild natur reglen snarere end undtagelsen. Så snart et beskyttet naturområde indeholder naturlige tætheder af store planteædere, så er det under hegn. Hegnets formål er ikke at gøre naturen bedre, men at undgå at dyrene løber ud i det omgivende kulturlandskab og bliver skudt. Hegnet er altså en del af den fysiske planlægning – en måde at løse en konflikt mellem et naturområde med naturlig tæthed af store dyr og et dyrkningslandskab, hvor smertetærsklen ligger på omkring 5-10% af den naturlige tæthed af store dyr. De store dyr ynder jo at æde på markerne om natten og udover at forårsage markskader, så betyder det jo at dyrene mister deres naturlige funktion i naturområderne, hvor de primært skjuler sig om dagen og kun indtager en mindre del af deres føde. Når bortses fra øer og halvøer uden landbrug og skovbrug, så vil hegninger – fuldstændigt ligesom naturplejen i dag – være nødvendige for at løse konflikten mellem vild natur og landbrugsland. Hvis vi bliver dygtige til at lave store hegninger med intelligente faunapassager, så vil vi kunne få nogle enorme sammenhængende naturområder, hvor man kan tilbringe dage eller uger med at cykle eller vandre eller ride uden at møde et hegn.
- 4) Jægere og nogle zoologer er kritiske over at hegn fungerer som barrierer for de store dyrs naturlige vandring og spredning i landskabet. Her går bekymringen især på de høje hegn, som anvendes for at holde hjortevildt, bison og vildsvin inde, mens der synes at være en bredere accept af lave hegn til at holde heste og kvæg inde. For hjortevildt i den frie vildtbane vurderer jeg hegnet som et marginalt problem, da hjortene ikke er fødebegrænsede og i realiteten har fuld rådighed over mere end 90% af landskabet. Tætheden og fordelingen af hjortene i kulturlandskabet vil således ikke blive påvirket af indhegnede naturreservater, men af fødemuligheder og jagttryk i kulturlandskabet. Hvad angår dyrene inde i naturreservaterne, så vil hegnene begrænse deres mulighed for spredning, og derfor bør der udarbejdes retningslinjer for krav til forvaltningen af hegnede bestande som afspejler reservaternes størrelse og variation. Vi har allerede i dag hegninger af vidt forskellig beskaffenhed fra små naturplejefolde over Molslås 120 ha til reservater i Tofte og Klelund på mere end 1000 ha. Der er mange muligheder for at opnå nær-naturlige økosystemeffekter fra de store dyr i hegninger fra 10 ha og opover, men det er klart at jo mindre og mere homogene områderne er, jo mere skal bestanden forvaltes. Der er også endnu uprøvede muligheder for at lave semipermeable hegn, hvor det på en del af hegnslinjen eller i en del af året gøres muligt for visse arter at passere for at få et genflow med bestanden i kulturlandskabet. Tilsvarende kan hegn åbnes for kulturlandskabets mindre dyr som ræv, grævling, ulv mv gennem særligt indrettede passager. Ud fra et fagligt perspektiv er det helt centralt at hegnet er et værktøj til at

løse en konflikt mellem målene i naturreservatet og målene i kulturlandskabet. Derfor skal man ikke starte med at definere hegnsstørrelsen i et naturprojekt – så er det jo ikke længere på naturens præmisser, men derimod indrette hegnet, når man har besluttet sig for hvad der skal være i naturreservatet.

Vigtig litteratur

Mulighed for store naturområder i Danmark:

Fløjgaard, C., Bladt, J. & Ejrnæs, R. 2017. Naturpleje og arealstørrelser med særligt fokus på Natura 2000 områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 58 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 228. <http://dce2.au.dk/pub/SR228.pdf>

Økonomi ved græsning for naturen

Hasler, B., Chistensen, L.P., Martinsen, L., Källström, M., Levin, G., Dubgaard, A. & Jespersen H.M.L. 2012. Omkostninger ved hensigtsmæssig drift og pleje af arealer med naturplejebæhov indenfor Natura 2000 og Naturbeskyttelseslovens §3. Teknisk rapport vedr. delprojekt 3 i projektet: Sikring af plejekrævende lysåbne naturtyper i Danmark. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 51 s. Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 12 <http://www.dmu.dk/Pub/TR12.pdf>

Græsning i naturgenopretningen

Genopretning af biodiversitet og økosystemer i Danmark: Ekspertudtalelse Barfod, A., Bruun, H. H., Clausen, P., Dinesen, L., Egemose, S., Ejrnæs, R., Fløjgaard, C., Heilmann-Clausen, J., Kragh, T., Petersen, A. H., Rahbek, C., Roth, E., Raulund-Rasmussen, Karsten, Schou, J.S., Svenning, J. & Søndergaard, M., jun. 2020, Det danske IPBES-samarbejde. 17 s. http://www.ipbes.dk/wp-content/uploads/2020/06/Genopretning_ekspertudtalelse_22-Juni-2.pdf

Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M., Schmidt, I.K., Rahbek, C., Bruun, H.H. and Ejrnæs, R., 2018. Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål. DANMARKS OG GRØNLANDS GEOLOGISKE UNDERSØGELSE RAPPORT, 28, p.86. https://macroecology.ku.dk/other-publications/Anbefalinger_vedr_rende_omstilling_og_forvaltning_af_skov.pdf

Naturlige funktioner og tætheder af store planteædere i Danmark

Sandom, C.J., Ejrnæs, R., Hansen, M.D. and Svenning, J.C., 2014. High herbivore density associated with vegetation diversity in interglacial ecosystems. Proceedings of the National Academy of Sciences, 111(11), pp.4162-4167. <https://www.pnas.org/content/111/11/4162.full>

Camilla Fløjgaard, Pil Birkefeldt Pedersen, Christopher J. Sandom, Jens-Christian Svenning, Rasmus Ejrnæs. Exploring a natural baseline for large herbivore biomass. <https://www.biorxiv.org/content/10.1101/2020.02.27.968461v1.full>